

ZEELAND GEBOEKT

Wekelijkse rubriek met boeken over Zeeland en boeken van Zeeuwse schrijvers

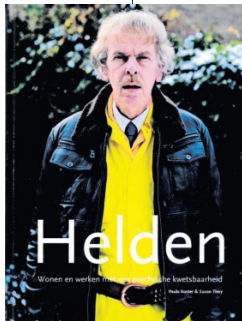
Vooroordelen, schaamte, onwetendheid. Mensen met langdurige psychische problemen hebben er dagelijks mee te maken - zeker als ze extra begeleiding nodig hebben voor wonen en werk. Wie dan toch - kwetsbaar en openhartig - zijn of haar verhaal durft te vertellen, is een Held.

Over diepe dalen en kleine lichtpuntjes

Martijn de Koning

Helden - zo noemde Emergis dan ook het boek waarin 29 cliënten hun verhaal doen. Allemaal wonen ze 'beschermd' bij die organisatie, of werken ze bij één van de negen werkplekbedrijven (WLB's). Het zijn portretten van 29 mensen die zonder uitzondering door diepe dalen gingen en - hoewel de één wat meer dan de ander - de weg omhoog weer gevonden hebben.

Paula Koster schreef de persoonlijke verhalen van de geportretteerde mensen op in monologen. Die zittingen - ondanks de soms schrijnende verhalen over de gevolgen van depressies, psychoses, verslavingen en ongelukken - vol lichtpuntjes. Zoals die van Alie, die bestopte met drinken zodat haar kinderen haar oud kunnen zien worden. Die van German, die als restauranthouder ooit 'rijk, succesvol en bekend' was, diep in de goot raakte en is nu een tevreden kok is bij WLB-lunchcafé Van de Kook. Van Conny, die nog steeds regelmatig de stemmen van Eddy, Renesmee, Isa, Angele en Thijs in haar hoofd hoort en bang is om de straat op te gaan, maar op de been blijft dankzij haar hond Black en haar 'verzorgers' Ineke en Kitty.

En van Tina, die paniekaanvallen krijgt als ze druk voelt, maar wiens LEGO-kunstwerken nu van de hand gaan bij WLB Blok-punt.

Koster schrijft ook door als de realiteit pijnlijk is. *Ik verwacht niet te veel van het leven, dan kan het ook niet tegenvallen*, is het motto van Bas. En Jeroen heeft medicijnen klaarliggen om een einde aan zijn leven te maken. *Maar mijn ouders leven nog en die horen hun kind niet te begraven. Dus ik wacht.* Gelukkig zijn dit soort zwaarmoedige teksten in de minderheid.

Drempel

Alle geportretteerden zijn Helden, met een hoofdletter H, vinden ze bij Emergis. Want onderschat de drempel niet die deze mensen over moesten om zo openhartig te zijn, benadrukken Vincent van den Dries (WLB's) en Carien Borst (beschermde wonen) van Emergis. „Nog steeds vinden sommige WLB-medewerkers het niet fijn om opgehaald te worden door ons busje, omdat de buurvrouw dan kan zien dat ze hier werken”, zegt Van den Dries. „Terwijl die buurvrouw vaak geen idee heeft wat we hier doen.” Diezelfde buurvrouw zou ook wel eens bezwaar kunnen maken tegen de komst van een locatie voor beschermd

▲ Patrick Kraan aan het werk bij WLB De Loods in Middelburg. Hij is een van de 29 geportretteerden. FOTO EMERGIS/SUZAN THIRY

wonen in haar buurt, vult Borst aan. „Daar lopen we tegen dezelfde vooroordelen aan. Alsof de mensen hier gevaarlijk zijn, eng, stapelgek.”

Die vooroordelen ontmoet Emergis ook bij financiers en beleidsmakers: de overheden. Ook voor hen is dit boek dus gemaakt, benadrukken Borst en Van den Dries. „Zo zien ook zij de gezichten en de resultaten achter de budgetten.” De verhalen laten het zien, geven ze aan: ook als deze mensen nooit zelfstandig kunnen

wonen, of nooit een reguliere baan krijgen, dan nog betaalt een investering in hen zich dubbel en dwars terug. „Omdat mensen met psychische problemen, in geld uitgedrukt, veel duurder zijn als je hen aan hun lot overlaat. Maar vooral omdat de eigenwaarde van mensen zo enorm groeit als je in hen investeert.”

Helden - Wonen en werken met een psychische kwetsbaarheid. Prijs: 14,95 euro. Bestellen kan via huisdrukkerij@zeelandnet.nl of 0113-212444.

Zeeuwse schrijvers

Huizinga schreef zijn Herfsttij op Toornvliet

Mario Molegraaf

Je mag Johan Huizinga (1872-1945) tot de tien grootste Nederlandse schrijvers van de vorige eeuw rekenen. Hij was een historicus, zeker, maar door aanpak en stijl hoort een boek als *Herfsttij der Middeleeuwen* ook tot de top van onze literatuur. Het is precies honderd jaar geleden dat het boek verscheen, reden voor het *Nieuw Letterkundig Magazijn*, een uitgave van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, om een hele aflevering aan het veel gelezen, veel besproken en veel vertaalde werk te wijden.

Een van de bijdragen, *Die schoonste plek ter wereld* door Martin van den Broeke, is gewijd aan Johan Huizinga en Toornvliet, het befaamde buiten nabij Middelburg waar

hij sinds 1892 kwam.

Leiden, 31 Januari 1919, schreef Huizinga onder het voorwoord van *Herfsttij*. Maar het grootste deel van het boek is in Zeeland ontstaan. In de zomer van 1911, zei de auteur in *Mijn weg tot de historie*, trok hij zich ervoor terug in *mijn studeerkamertje op de zolderverdieping van Toornvliet*. Bijna was de band met Zeeland nog sterker geworden: *Vervolgens werd onze innige gehechtheid aan Zeeland, aan Middelburg en vooral aan ons dierbare Toornvliet mij te machtig, en dong ik dus naar een post aan het rijksarchief in Zeeland, dien ik zou gekregen hebben ook, als ik niet nog bijtijds mijn sollicitatie had ingetrokken.*

Echtgenote

Met het meervoud verwijst hij mede naar Mary Vincentia Schorer, tussen 1902 en haar overlijden in 1914 zijn echtgenote. Toornvliet was het bezit van haar familie. Johan Huizinga heeft een paar keer, in beschouwingen als *Burg en Kerspel in Walcheren* en *Scaldemarieland*, over Zeeuwse historie geschreven. Maar zijn hoofdstuk is en blijft *Herfsttij der Middeleeuwen*, niet alleen vanwege die titel vol poëzie. 's *Levens felheid* heet het eerste hoofdstuk, rijk aan zinnen als: *Het leven had in menig opzicht nog de kleur van het sprookje.*

Een unieke toon, voor een niet onbelangrijk deel, zo stel ik me voor, te danken aan dat uitzicht vanuit de studeerkamer op Toornvliet, het park, Middelburg, Walcheren, in den langen warmen zomer van 1911.

Tijdschrift Ballustrada vol poëzie en essays

Het herfstnummer van het literaire tijdschrift *Ballustrada* biedt een grote variatie aan artikelen. Geen overkoepelend thema deze keer. In de rubriek *Laaglandse Poëzie* komen twintig Limburgse dichters uit Nederland en België aan bod. Willem G. Westeijn vertaalde voor de rubriek *Taal Ver Taal* poëzie van de Russische dichter Leonid Aronzon. Columnist Minor kruist de degens met de Dichter des Vaderlands. Er zijn essays opgenomen over het werk van Bob den Uyl en J.L. Borges. André van der Veeke besteedt aandacht aan de

eerder dit jaar overleden dichter en essayist Lou Vleugelhof. Renaat Ramon gaat in gesprek met K. Schippers. Nina van Tongeren won tijdens het festival *Nooit Terug* in Dordrecht een wedstrijd voor 'aankomende dichters'. Haar gedicht *Ode aan de Biesbosch* is in dit nummer opgenomen. De eerste strofe: *Vroeger droeg ik rode regenlaarzen / Liep ik altijd net te ver / Tot waar de grond, bruin glad zompig, / De rozen aan mijn voet verstopte.* **Literair periodiek Ballustrada, jaargang 33, nr. 4/5, 124 pagina's.**

In het mijnenveld van de dementie

Het is een boek dat eerder dit jaar verscheen en aansluit op een zeer actueel maatschappelijk onderwerp: *Stréepje stréepje, waar ga je naar toe?* Nelleke Hagt uit Middelburg beschrijft in deze autobiografische roman hoe hoofdpersone Neelte regelmatig haar dementerende vader in het midden van het land bezoekt. Vanaf de eerste tekenen legt ze vast hoe ze samen hun weg zoeken in 'het mijnenveld dat door haar vaders aandoening ontstaat'. Want een intelligente, nogal rechtlijnige en temperamentvolle man, dat is niet altijd gemakkelijk. Het boek beslaat een periode van tien jaar, van maart

2002 tot het laatste kerstfeest in 2012.

Pagina 178: *Nadat zijn ogen gedruppeld zijn, vraagt hij ineens: 'Wie is eigenlijk die dame daar, op de kast?' 'Hè? Die dame op de kast? Welke dame?' 'Nou, die dame die me vanuit dat lijstje aankijkt. Ik ken haar niet.' 'Oh, u bedoelt die foto! Maar dat is Johanna, pap, uw vrouw! U was 54 jaar met haar getrouwd, dat weet u toch nog wel? (...)' Vader kijkt wezenloos in de*

richting van het aangewezen portret aan de muur (...) 'Waarom zie ik haar dan nooit meer?' **Nelleke Hagt: Stréepje, stréepje, waar ga je naar toe? - Eigen uitgave, hardcover, 182 pagina's, 19,95 euro.**